

FYLKESMANNEN I HEDMARK

Rapport nr. 1/2016

Lappuglehekkinger i Hedmark 1989 - 2015

Av Trond Berg

Fylkesmannen i Hedmark
Rapport nr. 1/2016

Forfatter: Trond Berg
Tittel: Lappulehekkinger i Hedmark 1989 - 2015.

ISSN: 2387-2101
ISBN: 82-7555-157-9
EAN: 9788275551571

Forsidebildet:
Foto: Trond Berg

© 2016 Forfatterne

Rapporten er lisensiert under «Creative Commons Navngivelse – IkkeKommersiell - DelPåSammeVilkår 3.0 Norge»-lisensen som er gjengitt her: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/no/>

Forord

Lappugle har status som sårbar (VU) i Rødlista for arter 2015. Fra å være en ornitologisk stor sjeldenhet i Hedmark har lappugla på få år blitt en karakterart for fylket. I 2014 ble det dokumentert hele 64 hekkforsøk av lappugle i Hedmark. Hedmark utgjør den vestligste delen av hekkeområdet til den eurasiske lappuglebestanden. Med bakgrunn i artens status på rødlista, og fordi forekomsten i Hedmark er en del av en randpopulasjon, er lappugla en forvaltningsmessig interessant og viktig art.

Forfatter Trond Berg har vært kontaktperson i det ornitologiske miljøet i Hedmark for hekkfunn av lappugle. Opplysninger om hekkfunn er systematisk blitt innsamlet. Siden arten etablerte seg i Hedmark i 2010 har han også lagt ned mye arbeid i felt med ringmerking og lokalisering av hekkeområder. Rapporten omfatter en oversikt over forekomsten av lappugle i Hedmark i perioden 1989 – 2015.

Hamar, 29. januar 2016

Jørn Georg Berg

Miljøverndirektør

Innhold

Innledning.....	s. 3
Bestandsutvikling.....	s. 3
Reirplasser.....	s. 6
Tettheter.....	s. 8
Næringstilgang.....	s.10
Ungeproduksjon.....	s.11
Resultater av ringmerking.....	s.14
Konflikter.....	s.16
Forvaltningstiltak.....	s.16
Takk.....	s.17
Litteratur.....	s.18
Appendiks – Totaloversikt over lappuglehekkinger i Hedmark.....	s.19

Alle fotografier: Trond Berg

Innledning

På oppsiktsvekkende få år har lappugla gått fra å være en ornitologisk raritet til en karakterart for Hedmark. I 2014 hadde fylket alene det suverent største antallet lappuglehekkinger registrert i hele Norge noensinne. Fram til 2009 var lappugla en art som bare sporadisk hekket i Norge, men de siste års utvikling har gjort at den heretter må anses som en regulær hekkefugl hos oss. Lappugla er oppført i rødlista som sårbar (VU) etter kriteriet D1 (lavt individantall) (Artsdatabanken 2015).

Undertegnede har endt opp som en uformell kontaktperson for hekkefunn av lappugle i Hedmark. Etter å ha vært blant de aktive med lokalisering og ringmerking av rovfugl i Elverum og omegn i mange år var det naturlig å jobbe systematisk med lappugle da arten etablerte seg i våre trakter i 2010. Jeg har fått en slags koordinatorrolle, der mange som har gjort hekkefunn har valgt å informere meg om disse. Ofte har slike funn blitt gjort av folk som ønsker at reirplassene skal holdes hemmelig, noe jeg selvsagt har respektert.

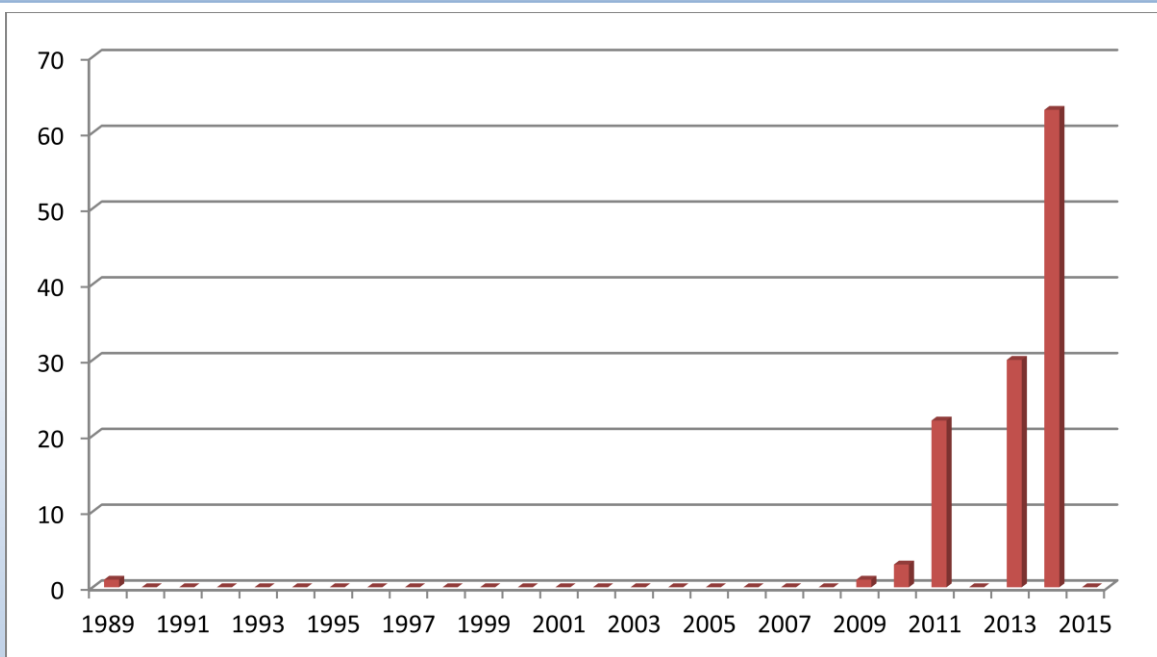
Materialet som denne rapporten bygger på er i all hovedsak innsamlet av folk innen det aktive ornitologmiljøet i Hedmark, men med supplement av enkelte tips fra allmennheten. Det kan ikke utelukkes at noen sitter på opplysninger som ikke har nådd meg, men i det store og hele vil nok det innsamlede materialet som presenteres her gi et godt bilde av Hedmarks hekkebestand av lappugle.

Bestandsutvikling

Lappugla lever et diskret og bortgjemt liv i hekketiden, og kan være vanskelig å oppdage. Det er innlysende at mange hekkinger aldri blir funnet. Likevel må de siste årenes veritable eksplosjon av hekkefunn antas å reflektere den reelle bestandsutviklingen i Hedmark.

Artens utbredelse er sirkumpolar og følger det boreale barskogsbeltet gjennom Eurasia og Nord-Amerika. De siste 150 år synes lappugla å ha økt i antall og utbredelse i Finland og Sverige (Höglund & Landsgren 1968, Mikkola 1983, Stefansson 1997). Særlig siden 1970-tallet har hekkebestanden ekspandert sørover og vestover i Sverige (Stefansson 1997). I 2012 ble det funnet hekking så langt sør som i Småland. Men samtidig hevder Ove Stefansson at bestanden i Nord-Sverige har gått ned de siste årene (Stefansson 2013). Her har det vært en langtidsendens med synkende smånagerbestander, noe som kan ha påvirket lappuglene negativt. (Hipkiss m. fl. 2008).

Historisk har hekkefunn i Norge begrenset seg til sporadiske tilfeller i Pasvik gjennom 1900-tallet og ett i Målselv i 1978 (Collett 1921, Haftorn 1971, Sonerud 1994). Men fra tid til annen har det vært observasjoner av lappugle i vårsesongen også i Sør-Norge. Et par ble skutt i Sør-Odal i 1892 (Collett 1921). Men konkret hekkefunn i Sør-Norge måtte vente til 1989. Da ble det observert minst fem fugler i Trysil. To av disse var et par, der syngende hann og tiggende hunn ble hørt, men ingen hekking funnet. Et annet par gjennomførte vellykket hekking i et hønsehaukreir, og fikk trolig fram to unger (Foyn & Blestad 1989, Bækken & Bjørkli 1990). Etter hekkingen i Trysil i 1989 har LRSK registrert lappugleobservasjoner i Hedmark i 1990, 1993, 1997, 2003, 2007 og 2008. De fleste av disse observasjonene er gjort i potensiell hekketid (Berg 2010). Det er derfor rimelig å anta at det kan ha forekommet lappuglehekking i Hedmark mellom 1989 og 2009. Men dette vet vi ikke sikkert.

Figur 1. Antall registrerte hekkeforsøk av lappugle i Hedmark. Med «hekkeforsøk» menes i denne rapporten reirplass der minst ett egg er blitt lagt.

I 2009 ble det funnet en lappuglehekking i et hønehaukreir i Sør-Odal. Dette paret fikk fram en unge (Sagen & Sagen 2009). Fra 2010 har det deretter skjedd en radikal økning i antall hekkefunn (fig. 1).

Det er verdt å merke seg økningen i hekkefunn fra 2011 til 2013. Mellom disse to hekkesesongene kollapset smågnagerbestanden, slik at 2012 ble et depresjonsår. Ingen hekkeforsøk ble registrert. Dermed var det små forventninger for 2013-sesongen. Smågnagerbestanden virket fortsatt beskjeden, om enn langsomt økende. Men lappuglene slo til! Sesongen skulle vise at det fortsatt var trange tider med mye lavere ungeproduksjon i 2013 enn i 2011 (se for øvrig fig. 7). Det foreløpige toppåret 2014 gav hele 64 hekkeforsøk i Hedmark.

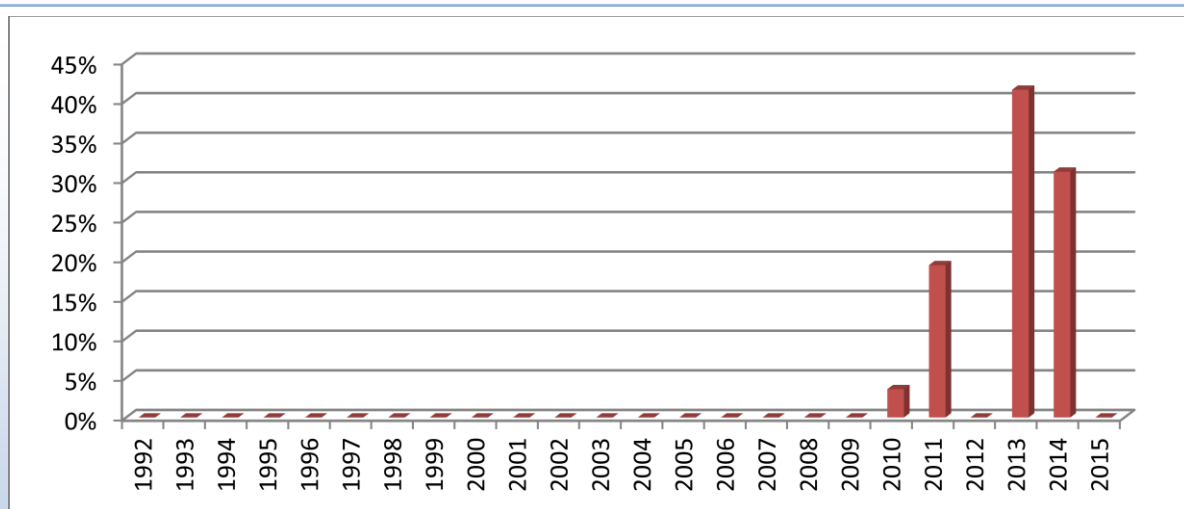
Lappugla er blitt dokumentert hekkende i hele 11 kommuner i sørlige og midtre deler av Hedmark (tab. 1). Halvparten av hekkefunnene er gjort i Elverum kommune.

Forekomsten av lappugle i Hedmark har skapt furore blant fugleinteresserte langt utover fylkets grenser. Den ornitologiske aktiviteten i barskogen har økt, og det har kommet opp et stort antall kunstige hekkeplattformer for lappugle. Det kan ikke utelukkes at noe av økningen i hekkefunn må tilskrives høyere innsats fra fugleinteresserte. Men det kan ikke være den eneste forklaringen.

I flere tiår har fuglefolk i Hedmark lokalisert og sjekket rovfugltreir. Særlig i odalskommunene, hedemarkendistriktet og i Elverum, Våler og Åmot kommuner er kvistreir av hønehauk, musvåk og vepsevåk undersøkt, og kull av de tre artene er blitt registrert og i mange tilfeller ringmerket. Økningen i andel gamle kjente rovfugltreir med lappuglehekking i

Elverum, Våler og Åmot i perioden 1992-2015 (fig. 2) viser samme mønster som økningen i det totale antall hekkinger (fig. 1). Rovfuglreir er lappuglas hyppigst brukte naturlige hekkeplass (se fig. 4). Dersom det hadde skjedd en storskala bestandsøkning tidligere enn i 2010, er det lite sannsynlig at det ville gått hus forbi.

Økningen i antall hekkefunn i Hedmark kan ha blitt forsterket av alle hekkeplattformene som har blitt satt opp. Dessverre finnes det ingen samlet oversikt over det totale antall slike plattformer, og dermed over hvor mye lappuglas tilbud av hekkeplasser har økt gjennom de siste årene. De fleste er lagd som kvadratiske grunne kasser fylt med flis, med eller uten en krans av kvist omkring. Som regel er de plassert tre til fem meter over bakken.

Figur 2. Andel av sjekkede gamle rovfuglreir med lappuglehekkning i Elverum, Våler og Åmot. At det er blitt undersøkt mange rovfuglreir gjennom en årrekke uten funn av lappugle tyder på at den markante veksten i hekkebestand i Hedmark er av ny dato.

Tabell 1. Dokumenterte hekkforsøk av lappugle i Hedmark i 2009-2015 fordelt på kommuner. (* Hekkingen i Trysil i 1989 er inkludert.)

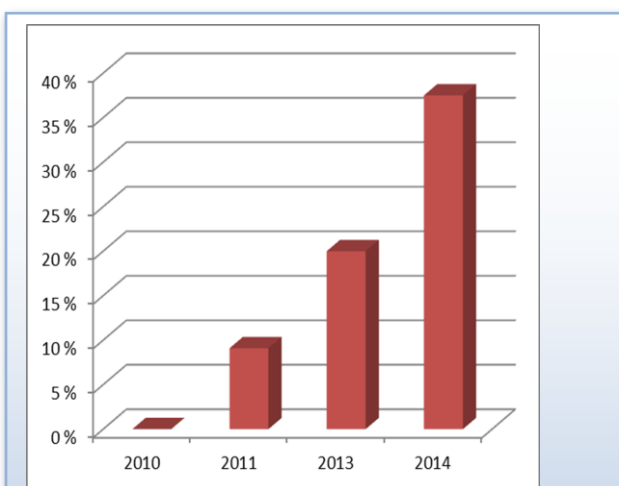
Kommune	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Alle år
Elverum	-	3	10	-	18	31	-	62
Stange	-	-	3	-		11	-	14
Åmot	-	-	3	-	4	7	-	14
Våler	-	-	-	-	2	6	-	8
Åsnes	-	-	4	-	-	2	-	6
Løten	-	-	1	-	3	1	-	5
Trysil	-	-	1	-	2	-	-	4*
Ringsaker	-	-	-	-	1	2	-	3
Grue	-	-	-	-	-	3	-	3
Sør-Odal	1	-	-	-	-	-	-	1
Nord-Odal	-	-	-	-	-	1	-	1
Hedmark	1	3	22	0	30	64	0	121*

Andelen hekkinger på kunstige plattformer har økt fra år til år (fig. 3). Men det totale antall hekkefunn har økt mer enn antall plattformhekkinger, så tilbudet av plattformer kan ikke forklare økningen alene.

Dermed må konklusjonen bli at lappuglas hekkebestand i Hedmark etablerte sitt fotfeste i forbindelse med smånagertoppene i 2010 og 2011 og deretter ekspanderte.

Reirplasser

Hedmarks lappugler har bekreftet reirplasspreferansene som er oppgitt i litteraturen (Mikkola 1983, Stefansson 1997). Gamle rovfuglreir dominerer. Mer enn halvparten av Hedmarks 121 hekkinger er funnet i hønsenhauk- eller musvåkireir (fig. 4). Men det er interessant at mange andre mindre vanlige reirplasser også er representert i det relativt begrensede materialet fra fylket. Det inkluderer ravnereir, slaguglekasser, grop på bakken og jakttårn i tillegg til, mindre overraskende, kunstige kvistreir og hekkeplattformer. En reirtype kjent fra Sverige og Finland som mangler hos oss er høgstubber. Logisk nok, siden høgstubber grove nok for lappugle er en sjeldenhet i Hedmarks intensivt drevne skoger.

Figur 3. Andel av lappuglehekkinger på kunstig reirplattform. Et økende antall slike plattformer er blitt satt opp de siste årene, og dermed økt oppdagbarheten for lappuglehekkinger.

To av slaguglekassehekkingene var på kassetaket, og sorteres i min oversikt som plattformhekkinger. Begge disse var mislykket. Ved den ene ble det funnet hele ti egg. De hadde trillet ned på bakken og dermed stimulert hunnen til å fortsette verpingen. Men ved den tredje hekket lappugla *inni* kassa, og dette paret fikk fram to unger. At lappugla kan opptre som ordinær hullruger er et enestående tilfelle, og jeg kjenner ikke til andre tilfeller observert i Fennoskandia.

Forholdet mellom hønsenhauk og lappugle er blitt en del diskutert i litteraturen (Höglund & Lansgren 1968, Mikkola 1983, Stefansson 1997), og det synes å være enighet om at lappugla er i stand til å fordrive hauken fra nybygd eller påbygd reir og overta det. Dette er også blitt bekreftet hos oss, med et par interessante tilfeller fra Stange (Knoff & Nøkleby

2014). Ved en hønsenhauklokalitet med tre alternative reir hadde hauken plutselig bygd et fjerde i 2014. Alle de tre andre ble okkupert av lappugle. Ved en annen lokalitet der det også var tre haukereir ble to av dem okkupert av lappugle. Det ene pyntet med friskt furubar, et tegn på at haukeparet har oppholdt seg der ved innledningen på hekkesesongen. Men hønsenhaukene tok til slutt i bruk det tredje reiret. Her klekket ungene uvanlig sent, og det er rimelig å tro at det var konflikt med lappugle som kan ha ført til forsinkelsen.

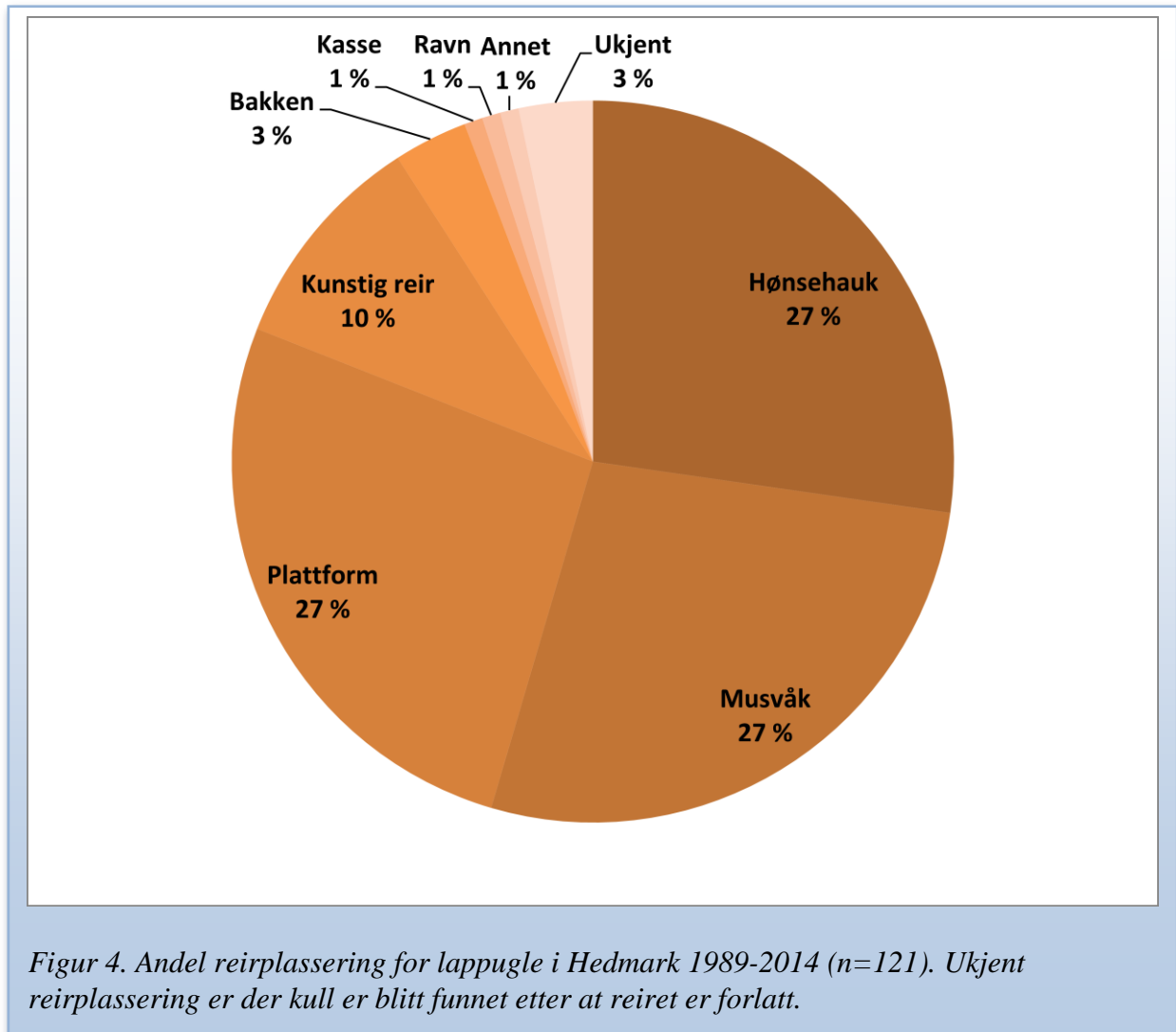
Ved flere andre av hedmarkshekkingene har det hekket hønsenhauk i umiddelbar nærhet.

Hele fire bakkehekkinger er en overraskelse. Hekkinger på bakken er kjent fra Finland, men i lite antall. To av våre bakkehekkere la eggene på store mosegrodde steiner som hevet seg omtrent en meter over omgivelsene. De to andre la eggene i en grunn grop inntil hver sin furustamme. Alle disse hekkingene har vært mislykket. Ved en av dem satt Robert Hult opp et viltkamera og kunne dokumentere at kullet ble tatt av rødvrev kort tid etter at en unge var blitt klekt.

Eksempler på reirplassering. På bakken, i kunstig kvistreir, inni og oppå slaguglekasse, på hekkeplattform og jakttårn. Men det vanligste er fortsatt naturlige rovfugltreir. Alle bilder fra Hedmark.

Tettheter

I eksemplene fra Stange nevnt ovenfor lå hekkeplassene svært nær hverandre. I det første tilfelle lå de tre reirene bebodd av lappugle på rad og rekke med bare 100 m innbyrdes avstand. Attpåtil med en hønehaukhekk midt mellom to av dem. I det andre tilfellet var det 300 m mellom hvert reir. Også i Elverum har det vært flere lappuglehekkinger med mindre enn 1 km innbyrdes avstand. Dokumentert minimumsverdi her er 230 meter (fig. 5).

Samtidig er det funnet mange hekkeplasser med mange kilometer til nærmeste kjente nabo. Uten at det lar seg fastslå om nærmere naboer virkelig fantes eller ikke.

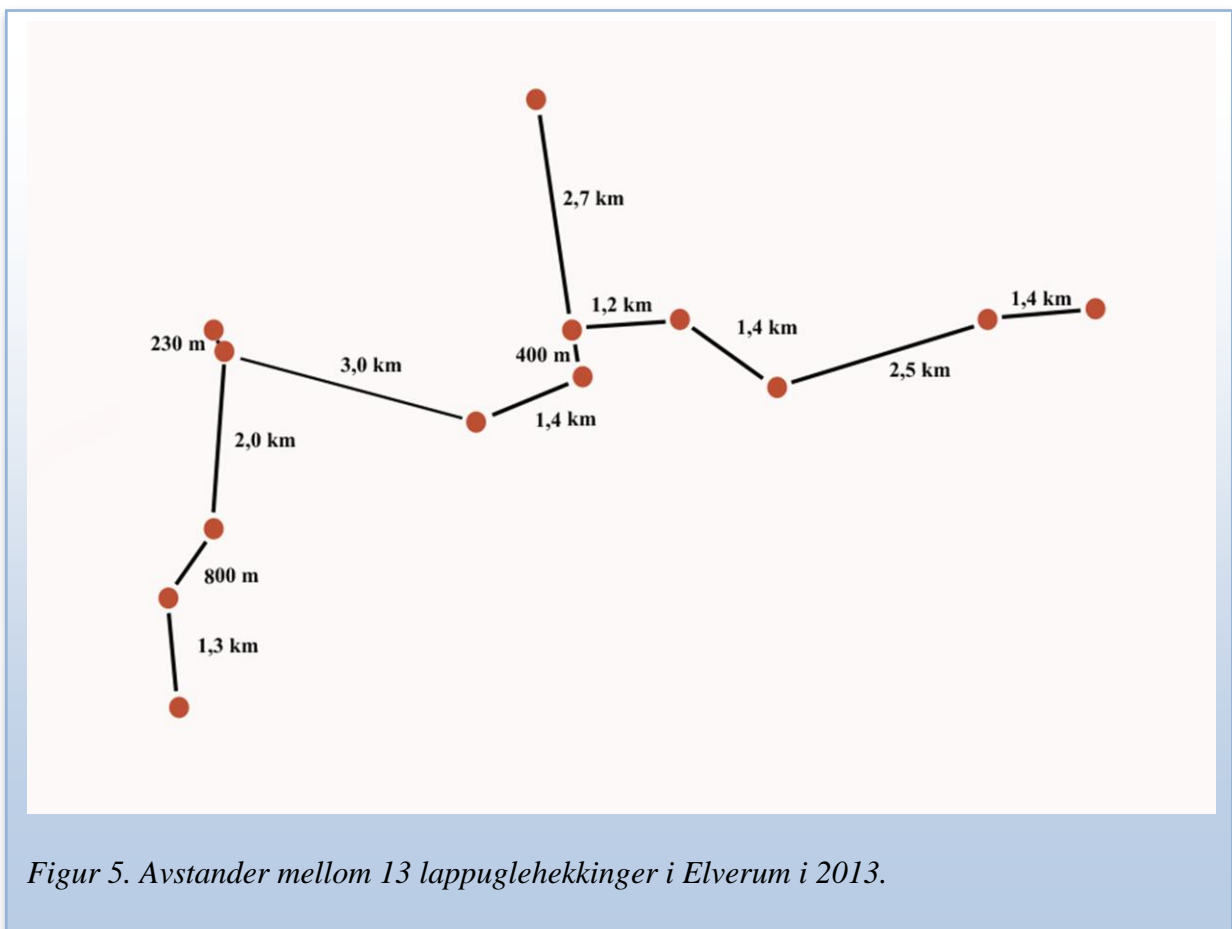
Det som synes klart er at lappugla er svært lite territoriell. Radiomerking i Elverum og Åmot har vist at hannene har jaktområder i hekketiden på flere kvadratkilometer (G. A. Sonerud pers. medd.). Disse jaktområdene må i stor grad overlape der uglene hekker tett (jfr. fig 5).

Det er tenkelig at lappuglene har en tiltrekkende virkning på hverandre i etableringsfasen på senvinteren. Tilstedeværelse av artsfrender kan tenkes oppfattet som et signal på attraktive habitater. Eller de kan være individuelt følsomme for lokale forskjeller i smågnagerbestanden,

og konsentreres til områder der næringstilgangen er optimal og det finnes tilgjengelige reirplasser.

Et eksempel på romlig fordeling av lappuglehekkinger samme år (figur 5) gir nærmeste naboavstand fra 230 m til 2,7 km, med en gjennomsnittsverdi på 1,1 km. Fra denne fordelingen er det ikke lett å beregne noen tetthet, annet enn at den er lavere enn ett hekkende par pr. km², kanskje ca. 0,3. Men i andre områder må vi regne med en langt tynnere bestand. Denne uforutsigbart klumpvise fordelingen gjør det svært vanskelig å utarbeide et vettug estimat for totalbestanden av lappugle.

Jeg avstår.

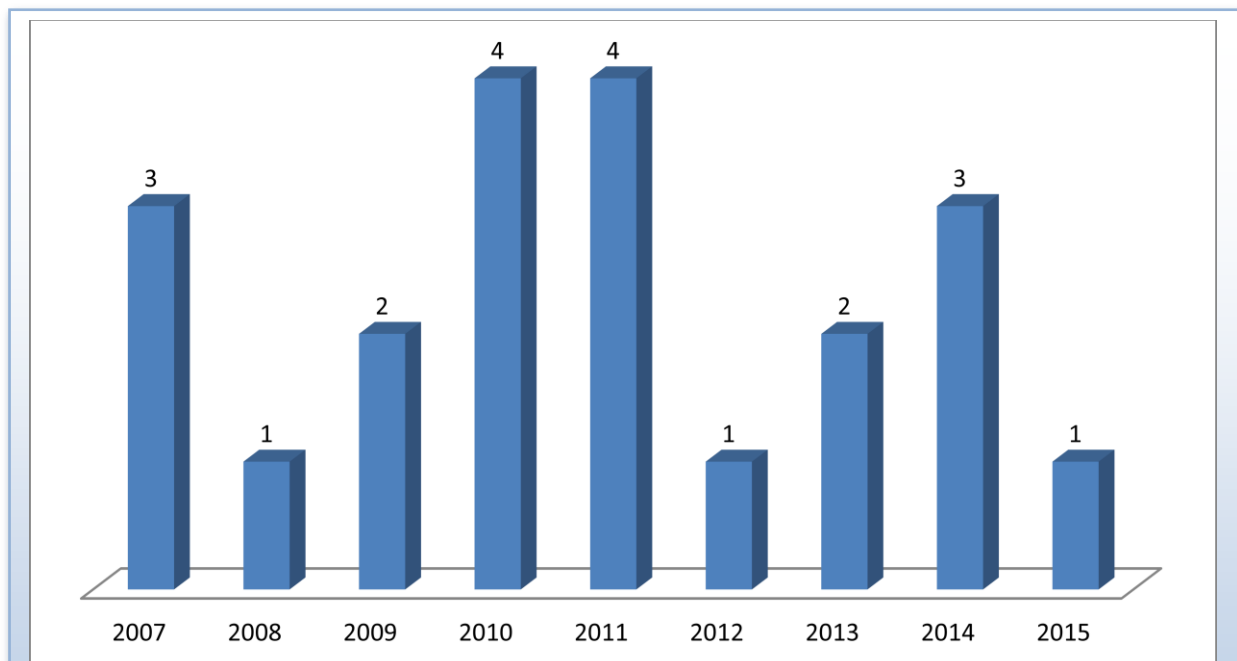
Figur 5. Avstander mellom 13 lappuglehekkinger i Elverum i 2013.

Næringstilgang

Lappuglas ungeproduksjon er utpreget syklisk, og er høyest i smånagernes toppår. I bunnårene enten avstår uglene fra å hekke, eller de trekker til andre områder der mattilgangen er bedre (Stefansson 1997). Viktigste byttedyr er mus av *Microtus*-slekten, først og fremst markmus (Höglund & Lansgren 1968, Mikkola 1983). Men både klatremus og skoglemen har betydning. Vi samlet en del gulpeboller i 2010 og 2011, og fant at markmus dominerte fullstendig i 2010, med et lite antall klatremus og krattspissmus. I 2011 gjorde skoglemen seg sterkere gjeldende i materialet.

I Trysil var 1989 et toppår for smånagere (Foyen & Blestad 1989), samtidig som det var en svak sesong for lappugle i Nord-Sverige (Stefansson 1997). Det kan ha ført til at deler av den svenske bestanden prøvde lykken sørover og vestover. Neste gang hekking ble funnet i Hedmark var i 2009. Det var ikke et spesielt godt smånagerår, med få lappuglehekkinger i Sverige. Men det ble registrert fire hekkeforsøk i Västmanland, som ligger på høyde med Hedmarks sørspiss. Det kan ha vært en sørvestlig bevegelse innen lappuglebestanden som førte til hekkingen i Sør-Odal dette året.

Det som så skjedde var bemerkelsesverdig. Vinteren 2009/2010 forløp så å si uten plussgrader og isdannelse i snølaget. Snøen holdt seg sjeldent løs og luftig til langt på senvinteren og åpenbarte rekordstore mengder med markmus på våren. Det er vanskelig å tenke seg noen annen forklaring enn at markmusene hadde reprodusert under snøen i løpet av vinteren. De tre lappugleparene som ble funnet i Elverum hadde gode dager og produserte store ungekull. Det må også andre lappuglepar ha gjort.

Figur 6. Min vurdering av smånagerbestanden i elverumsdistriktet. 1=lav, 2=middels, 3=høy og 4=meget høy. Estimater er basert på hekkebestand og hekkesuksess hos ugler, spor og observasjoner av smånagere og spurveuglas høsthamstring.

For da 2011 fortsatte uten kollaps i smågangerbestanden, fikk lappugler klekt året i forveien en drømmestart. Aldersbestemming av reproduserende fugler viste at mange ettåringer gikk til hekking i Hedmark. Dette året dukket også store mengder skoglemen opp, i tillegg til fortsatt sterke bestander av markmus.

Men innen våren 2012 hadde smågnagerbestandene kræsjet. Ingen lappugler ble funnet hekkende.

2013 ble et oppgangår. Smågnagerbestandene var ikke store, men i fellefangster i Elverum ble både klatremus, markmus og skoglemen registrert (G. A. Sonerud pers. medd.). Tydeligvis hadde næringstilgangen oversteget en nedre kritisk terskel, slik at lappuglene svarte med rekordmange hekkeforsøk. Dog med betydelig lavere ungeproduksjon enn de to tidligere hekkesesongene.

2014 ble nok et toppår for både markmus, klatremus og skoglemen, noe som førte til enda en rekord i antall lappuglehekkinger.

Smågnagerbestandene kræsjet i løpet av vinteren i lappuglenes hekkeområder i Midt- og Sør-Hedmark, og 2015 ble et nytt bunnår. Null hekkinger.

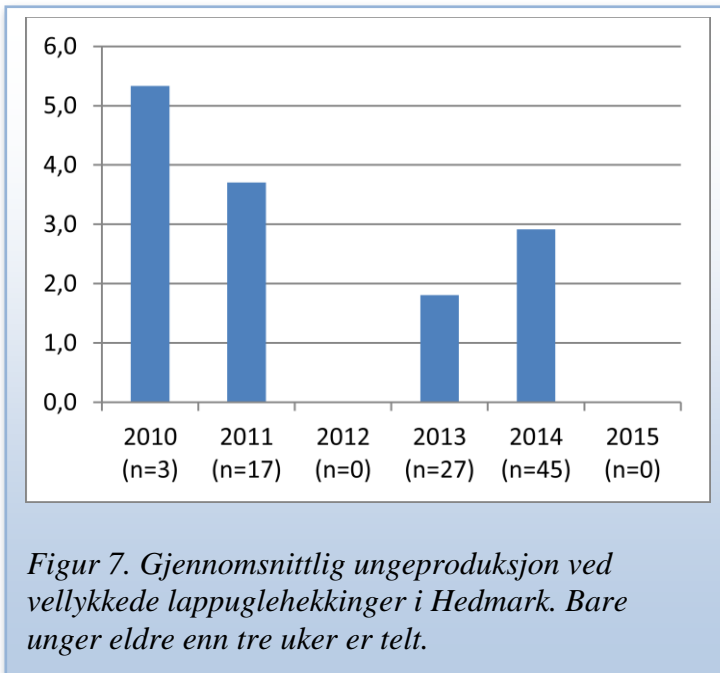
Det hadde vært ønskelig med en tettere oppfølging av smågnagersituasjonen innen flere regioner innen Hedmark fylke. Min vurdering av smågnagerbestanden i 2007 til 2015 (fig. 6) bygger på spurveuglas høsthamstring i Elverum, observasjoner av lappuglers ungeforing på hekkeplass, observasjoner av smågnagere og deres spor tegn i felt og forekomsten av andre hekkende uglearter. Mye tyder på at det kan være regionale forskjeller innen Hedmark. For eksempel så næringstilgangen i 2015 ut til å være god for hekkende perleugler i deler av Trysil, Engerdal og Rendalen, samtidig som den var svært dårlig lenger sør. Men innenfor områdene der det hittil er funnet flest hekkende lappugler ser smågnagersvingningene ut til å ha vært ganske synkrone.

Ungeproduksjon

Å beregne ungeproduksjonen hos lappugle byr på noen metodiske utfordringer. Hos andre arter er det naturlig å forsøke å telle antall flygedyktig avkom som forlater reirplassen. Men siden unger hos de fleste uglearter forlater reiret før de kan fly, blir dette vanskelig. Ved ett tilfelle har vi funnet en unge som har omkommet mens den oppholdt seg i reirområdet og fortsatt var ute av stand til å fly. Når vi derfor skal prøve å beregne hekkesuksess, blir det et spørsmål hva vi egentlig måler.

Det synes å være en tilpasning hos mange uglearter å legge et så stort antall egg som hunnens kondisjon tillater, for deretter å prioritere de største ungene dersom næringstilgangen er svak. Siden rugingen starter når første egg er lagt, vil ungenes aldersforskjell være bestemmende for deres skjebne. Ved middels eller dårlig næringstilgang vil det derfor skje en kullreduksjon gjennom hekkeforløpet. Og som vårt eksempel ovenfor viser kan dette fortsette også etter at ungene har forlatt reiret.

Dermed blir kullstørrelsen avhengig av på hvilket tidspunkt man teller. Man kunne se for seg en standardisert framgangsmåte der man for eksempel kontrollerte ungeproduksjonen fire uker etter klekking av første egg. Men det ville kreve kontinuerlig overvåking eller hyppige besøk for å fastslå klekkesidspunkt. Dette er både arbeidskrevende og etisk problematisk. I

Norbotten i Sverige har man gjennom mange år brukt en annen rutine, nemlig å vente med ringmerking og ungetelling til første uka etter ungene har forlatt reiret (Stefansson 1997). Da oppholder de seg ofte nær bakken, og det er mulig å fange voksenfugl for merking/kontroll. Denne metoden har den åpenbare svakheten at man aldri kan være sikker på å gjenfinne hele kullet. Ved et reir i Åsnes i 2011 ble det etter en del leting funnet tre unger (en i reiret og to på bakken) da ringmerkere besøkte lokaliteten. Men få dager senere telte en annen ornitolog hele seks uthoppede unger. Sistnevnte observatør

skjulte seg i området gjennom flere timer, mens det første teamet hadde dårligere tid...

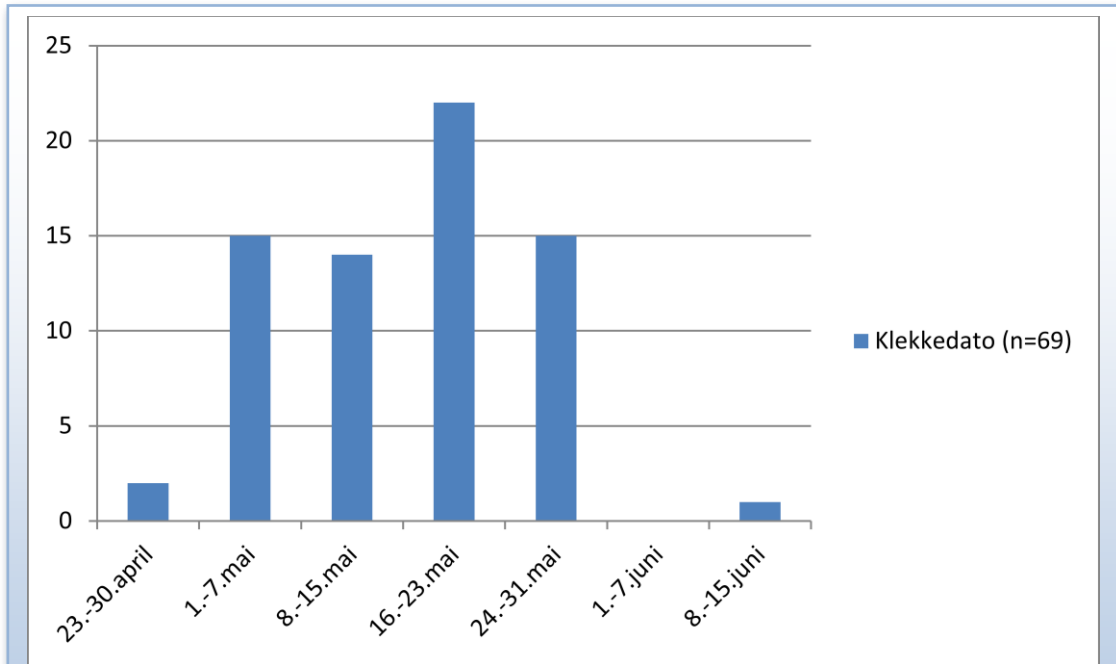
Ved de relativt få lokalitetene der reirinnhold ble kontrollert flere ganger gjennom hekkeforløpet har vi i toppårene 2010 og 2011 registrert liten eller ingen ungedødelighet. Men i de svakere årene 2013 og 2014 har kullreduksjon gjennom hekkeforløpet vært regelen snarere enn unntaket. I flere tilfeller har kull på både tre og fire nyklekte unger resultert i bare en eneste ringmerkingsklar unge ved omtrent fire ukers alder.

Derfor har vi forsøkt å legge ringmerkingsbesøket til et tidspunkt der vi har antatt at ungene er store nok for merking, men ikke så store at den eldste har hoppet ut. Denne metoden kan fort innebære noen praktiske utfordringer når kombinasjonen av høye reirtrær og aggressive hunner gjør feltarbeidet i overkant spennende. Vi har ikke alltid lyktes. I noen tilfeller har vi kommet for sent og har vært henvist til å lete etter unger i reirområdet. Ved en del lokaliteter er det ikke gjort forsøk på å merke unger i det hele tatt. Årsaker har vært tidsnød, at reirfinner ikke har ønsket det, eller at lokaliteten er blitt funnet sent i sesongen.

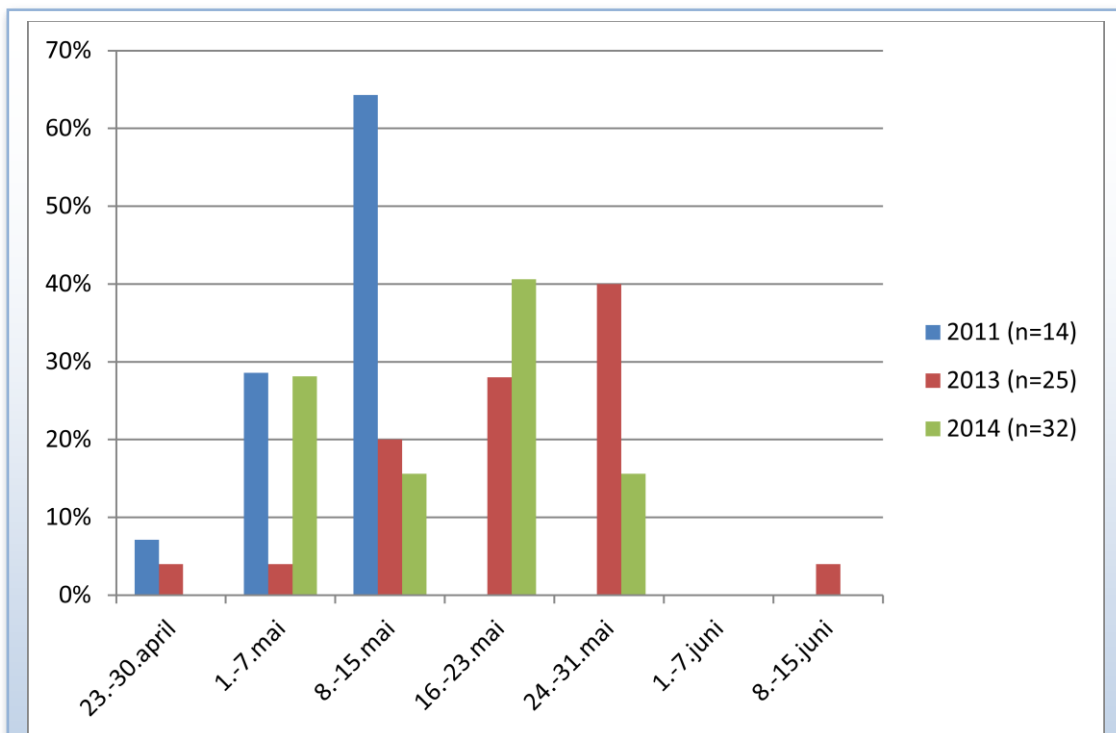
På denne bakgrunnen kan vi ikke påstå at antall merkede unger er et korrekt mål på lappuglenes hekkesuksess. Det er en indikator, der feilkildene er åpenbare. Det vi derimot føler oss ganske trygge på er at våre tall reflekterer den innbyrdes forskjellen i ungeproduksjon mellom de enkelte årene (fig. 7).

I Sverige er forholdet mellom smånagerbestand og kullstørrelse hos lappugle undersøkt gjennom en årrekke, og det ble funnet en tydelig samvariasjon (Hipkiss m. fl. 2008). Det samme ble funnet i Hedmark (fig. 7).

På et flertall av hekkeplassene har ungenes alder blitt registrert, og antatt klekkesidspunkt estimert. Det kan være ganske stor spredning i klekkesidspunkt innen det enkelte år, men næringstilgangen synes å påvirke tid for hekestart (Fig. 8 og 9).

Figur 8. Estimert klekkedato for første egg hos 69 lappuglekull i Hedmark i årene 2010-2014. Bare kull der ungenes alder lot seg fastslå er tatt med.

Figur 9. Estimert klekkedato for første egg som prosentvis fordeling innen det enkelte år. Lappuglene klekket tidligere i det svært gode næringsåret 2011 enn i den langt svakere 2013-sesongen. 2014 var et bra smånagerår, og plasserer seg nær gjennomsnittet for alle år.

Resultater av ringmerking

Det er lagt ned stor innsats for å fange og ringmerke lappugler i Hedmark. Størst antall er merket av medlemmer av Elverum ringmerkingsgruppe og Roar Solheim. I tillegg har ringmerkingsgruppene i Hamar og Trysil bidratt. I 2014 ble det også foretatt merking ved tre lokaliteter av ringmerkere fra Oslo. Det har ikke lyktes å få tilgang til data fra disse. Men når vi summerer alle merkinger bortsett fra disse, kommer vi til det imponerende antall av 279 merkede lappugler i perioden 1989 til 2014 (tab. 2)! Dessuten har vi kontrollert to hekkende hunner merket som reirunger i Sverige.

Hittil har vi fått to kontroller/gjenfunn av fugler som ikke er funnet på hekkeplass. En fugl merket som unge i Elverum i 2010 ble funnet død under høyspentmast i Trysil påfølgende vinter 50 km unna merkestedet. En annen merket som unge i Åmot i 2014 ble kontrollert i Arendal i april året etter, 338 km unna. Denne siste representerer noe som trolig er typisk for unge lappugler, at de trekker langt avgårde etter sammenbrudd i smågnagerbestanden. Svensk ringmerkingsmateriale bekrefter også en slik tendens (Stefansson 1997).

Det samme svenske materialet viser at lappugla kan være ganske fleksibel i valg av leveområde gjennom livet. Mange individer synes å være temmelig stedbundne, men ikke uten unntak. Det finnes eksempler på lappugler som har gjennomført hekking i forskjellige år med hundrevis av kilometer mellom lokalitetene. Men i de fleste tilfeller der hekkende fugler er kontrollert i to eller flere år er avstandene korte.

Dette er et svært viktig poeng, siden det er avgjørende for om vi kan snakke om en lokal bestand i Hedmark. Våre ringmerkingsdata kan tyde på at vi har det (tab. 3). Altså at i det minste *noen* av fuglene foretrekker å hekke i samme område som de har hekket tidligere eller der de har vokst opp. Det viktigste å merke seg her er at fem fugler med tilhold i Hedmark før smågnagerkollapsen i 2012 også var å finne her *etter*. Enten har disse fem holdt ut magre tider i hjemmeområdet eller så har de flakket rundt for å berge livet, eventuelt hekket et sted med bedre næringstilgang, men deretter kommet tilbake. I alle tilfeller er det tegn på stedbundethet. Så kan vi spekulere på hvor representative disse fem fuglene er. Men årelange erfaringer fra Sverige tyder ikke på at lappugler uten videre forsvinner for godt fra et hekkeområde på grunn av perioder med lav smågnagerbestand.

Tabell 2. Lappugler ringmerket i Hedmark. F = hunn, M = hann, pull = unge. (Pullus er egentlig betegnelse på reirunge, men siden lappugler forlater reiret før de kan fly, velger jeg å tøyne begrepet til fugler med liten eller ingen flygeevne.) Et ukjent antall fugler fra tre lokaliteter merket av utenbygds merkere i 2014 er ikke med i oversikten.

	1989	2010	2011	2013	2014	Alle år
F	1	2	11	20	28	62
M	1	1	3	2	7	14
Pull	2	12	45	41	103	203
Totalt	4	15	59	63	138	279

Ikke overraskende viser de voksne fuglene sterkere stedstilknytning enn ungfuglene. Fram til 2013 hadde vi merket/kontrollert 41 hekkende lappugler, og innen 2014 hadde vi konstatert 24 prosent av dem hekkende for (minst) andre gang i Hedmark. Av 98 fugler merket som unger i samme periode er bare fem prosent funnet hekkende i Hedmark foreløpig.

En hunn merket som reirunge i Siljan i Dalarna i 1999 var en av de tre hekkende hunnene som ble funnet i Elverum i 2010. Da var hun altså elleve år gammel. Hun uteble fra kjente reirplasser i 2011, men etter bunnåret 2012 slo hun til i samme reir både i 2013 og 2014. Dermed er hun blitt minst 15 år gammel og har satt en ettertrykkelig aldersrekord for lappugler i Norge.

Alder/Kjønn	2010	2011	2012	2013	2014
Pull/M	Merket	Kontr. 6 km		Kontr. 0,5 km	
Pull/M	Merket	Kontr. 49 km			
Pull/F		Merket			Kontr. 26 km
Pull/F				Merket	Kontr. 46 km
Pull/F				Merket	Kontr. 2 km
Ad/F		Merket		Kontr. 0 km	Kontr. 1 km
Ad/F	Kontr. 151 km			Kontr. 0 km	Kontr. 0 km
Ad/F				Merket	Kontr. 0,5 km
Ad/F		Merket		Kontr. 6 km	Kontr. 1 km
Ad/F				Merket	Kontr. 2 km
Ad/F				Merket	Kontr. 2 km
Ad/F				Merket	Kontr. 0 km
Ad/F				Merket	Kontr. 0 km
Ad/F				Merket	Kontr. 0,5 km
Ad/F				Merket	Kontr. 15 km

Tabell 3. Hekkende lappugler merket og/eller kontrollert i live to eller flere ganger i Hedmark. Fem fugler er påtruffet både før og etter kollaps i smånagerbestanden. Avstander er oppgitt som distansen til forrige kontroll eller merking. M = hann, F = hunn, Ad = voksen og Pull = unge.

Konflikter

Lappugla er ingen kontroversiell art som skaper vanskeligheter for menneskelig virksomhet. Det kan være en interessekonflikt mellom skogeierens ønske om avvirkning og hensynet til rovfuglers reirbiotop, men den påvirkes lite fra eller til på grunn av lappugle. Snarere er lappugla med sin iøynefallende framtoning og uredde adferd en meget populær fugl. Og nettopp det er problemet.

Muligheten for å oppleve denne spektakulære taigafuglen har gjort hedmarksskogene en attraksjon rikere. Bygdefolk, fotografer og hobbyornitologer strømmer til de kjente hekkeplassene og enkelte økoturistaktører har gjort lappugla til en del av sitt opplevelsesprodukt. Dermed oppstår den vanskelige balansegangen mellom positive naturopplevelser for flest mulig og hensynet til fuglene i en sårbar fase.

Nå er lappugla særdeles tolerant overfor mennesker, og må sies å være av de mer robuste artene når det gjelder forstyrrelse på hekkeplassen. En enkeltperson som oppholder seg rolig på 50 m avstand kan oppleve hekkefuglene ubekymret utøve sine naturlige gjøremål uten synlige stresssymptomer. Men denne terskelavstanden synes å være for lang for mange skuelystne, og der hvor hekkeplassen daglig får besøk av folk utsettes fuglene for belastning. I år med svak næringstilgang må vi anta at det kan påvirke hekkesuksessen.

Derfor har vi lokale fuglefolk behandlet hekkeplassene med ytterste diskresjon. Og det har ikke manglet slengbemerkinger om hvor «kjipe» vi er som ikke vil dele med andre. Argumentet at fangst og ringmerking er mye verre enn fotografering blir hyppig brukt. Det er jo et legitimt poeng. Utfordringen ligger i at mens ringmerking er en forstyrrelse fuglene blir utsatt for *en* gang, blir de populære fotoplassene belastet over tid. Både i 2013 og 2014 fantes det reir som lå lett synlig og ble oppdaget av allmennheten. Ryktet om dette spredte seg fort, og disse plassene hadde daglig besøk av skuelystne. Ofte i store antall. Her oppstod det til dels sterke meningsbrytninger mellom ivrige ugletittere og folk som mente at «de stakkars fuglene må få fred!» Trusler og anmeldelser har forekommet.

Lokale naturforvaltere bør ha en strategi i bakhånd for å håndtere utfordringene som kan oppstå ved slike hekkeplasser. En drastisk løsning er å stenge skogsbilveier eller iverksette midlertidig ferdselsforbud. En mildere variant er infotavler med vennlig henstilling om å overholde avstandsregler.

Norsk Ornitologisk Forening har i en høringsuttalelse om skjermingsregler for sensitive arter foreslått at hekkeplasser ikke må gjøres offentlig kjent med større nøyaktighet enn 16 km x 16 km (Solbakken & Øien 2015). Dersom Miljødirektoratets forslag med nøyaktighet på 2 km x 2 km blir gjeldende praksis, vil nok svært mange vegre med å melde inn reirfunn.

Forvaltningstiltak

Hedmark utgjør for tiden den vestlige grensen for den eurasiske lappuglebestanden. Det er altså en randpopulasjon, og dermed særlig følsom for endringer som påvirker bestandene lenger øst. Det siste halve århundret har skandinaviske lappugler langsomt, men sikkert økt

sin utbredelse sørover og vestover. Faktorene som har drevet denne utviklingen er lite forstått. Dersom trenden skulle snu, må vi anta at antall hekkende par i Norge vil gå raskt ned igjen.

Lappuglas hekkeforekomst i Hedmark er knyttet til den lavereliggende boreale barskogen. Dette er områder som er preget av svært intensivt skogbruk med økende omløpshastighet for tregenerasjonene og fallende andel gammel skog. Rovfugltreirene lappugla er avhengig av som hekkeplasser er hovedsakelig å finne i den eldre skogen. Tiltak som sikrer disse reiområdene vil være gunstig både for lappugla og de reirbyggende rovfuglene. I lavlandet først og fremst hønsehauk, musvåk, vepsevåk og fiskeørn.

Et målrettet arbeid for å kartlegge og bevare skogbestander med rovfugltreir kan være et tiltak som vil gagne lappugla. Som sekundærbruker av reir vil lappugla dra nytte av det som virker positivt på rovfuglbestandene. Siden lappugla viser preferanse for lavtliggende barskogsområder i de midtre og sørlige deler av Hedmark, og siden denne skogen er den med mest intensiv drift, er det ønskelig at skogbrukets aktører og offentlig naturforvaltning trapper opp og profesjonaliserer sitt arbeid med rovfugllokaliteter.

Kunstige reir vil kunne kompensere der mangel på egnet hekkeplass er en begrensende faktor. Når fugleinteresserte amatører har lyktes i å få lappugla til å hekke i kunstige kvistreir eller plattformer, tyder det på at uglene ikke alltid har tilgang på naturlige reir som tilfredsstillt deres krav. Men å tilføre hedmarksskogen kunstige reir i den mengde som måtte til for faktisk å øke bæreevnen for lappugle kan synes urealistisk, i hvert fall hvis jobben skal overlates til frivillige entusiaster. Det kan ha noe for seg som kompenserende nødløsning der en naturlig hekkeplass har gått tapt, men neppe som et tiltak i stor skala.

Næringstilgangen for lappugle styres av kompliserte mekanismer det er vanskelig å gjøre noe med. Smågnagernes bestandssykluser går sin gang uten at vi har klar kunnskap om hvilke menneskelige innsatsfaktorer som påvirker dem. Men smågnagernes tilgjengelighet for lappugle øker ved skogbrukets praksis med å sette igjen enkeltrær og høgstubber på hogstflatene etter avvirkning. Disse blir flittig brukt under fuglenes matsøk, og må gjerne bli flere og ikke færre.

Men det enkelttiltaket som må antas å ha størst positiv effekt for lappugle er å bevare flest mulig potensielle hekkeplasser.

Takk

Følgende personer har bidratt med verdifull informasjon om hekkeplasser og med innsats under feltarbeid: Olav Askeland, Rune Bjørnstad, Ole Petter Blestad, Marthe Branderud, Bjørn Tore Bækken, Lars Erik Engebretsen, Morten Erichsen, Arne Foss, Bjørn Foyn, Øyvind Fredriksson, Knut Arne Gjems, Runar Haga, Per Jan Hagevik, Kjetil Hansen, Tore Hauge, Gry Holen, Marius Holmsand, Robert Hult, Toril Jømne, Carl Knoff, Jonas Langbråten, Per Lian, Håkon Likvern, Vidar Lillesteth, Liv Martinsen, Arne Mæhlen, Gunnar Nyhus, Per Nøkleby, Geir Sagen, Tor Oddvar Sagen, Roar Solheim, Geir A. Sonerud, Christian Steel, Ronny Steen, Maria Stenklev, Roar Svenkerud, Kari Sæther, Cathrine Torjussen, Olav Verket, Trond Voldmo, Egil Ween, Tommy Wernberg, Egil Østby, Steinar Østby og Arnhild Øien. Stor takk til alle! En ekstra takk til Geir Sonerud og Gunnar Nyhus for verdifulle innspill til dette manuset.

Litteratur

- Berg, T. 2010. Lappuglene kommer! *Vår Fuglefauna* 33: 112-117.
- Berg, T., Solheim, R., Wernberg, T. & Østby, E. 2011. Lappuglene kom. *Vår Fuglefauna* 34: 108-115.
- Bækken, B.T. & Bjørkeli, T. 1990. Hekkefunn av lappugle i østre Hedmark 1989. *Vår Fuglefauna* 13: 90-91.
- Collett, R. 1921. *Norges fugle*. H. Aschehoug & co. Kristiania.
- Foyn, B. & Blestad O.P. 1989. Lappuglehekking i Trysil. *Kornkråka* 19: 135-140.
- Haftorn, S. 1971. *Norges fugler*. Universitetsforlaget. Oslo, Bergen, Tromsø.
- Henriksen S. & Hilmo O. (red.) 2015. *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken, Norge.
- Hipkiss, T., Stefansson, O. & Hörnfeldt, B. 2008. Effect of cyclic and declining food supply on great grey owls in boreal Sweden. *Canadian Journal of Zoology* 86: 1426-1431.
- Höglund, N.H. & Lansgren, E. 1968. The Great Grey Owl and its prey in Sweden. *Viltrevy Vol. 5, Nr. 7*. Svenske Jägareförbundet.
- Knoff, C. & Nøkleby, P. 2014. Lappugle og hønsehauk, hvem er sjefen? *Kornkråka* 44: 117-120.
- Mikkola, H. 1983. *Owls of Europe*. T & A D Poyser, Calton.
- Sagen, T.O. & Sagen, G. 2009. Uglesensasjon i Sør-Hedmark. *Kornkråka* 39: 69-74.
- Solbakken, K.A & Øien, J.I. 2015. *Hørings svar fra NOF på utkast til nye retningslinjer for håndtering av stedfestet informasjon om sensitive arter*. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
- Sonerud, G.A. 1994. Lappugle. Gjerstad m.fl (red.) *Norsk Fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Stefansson, O. 1997. *Nordanskogens vagabond. Lappugglan*. Ord & visor förlag, Skellefteå.
- Stefansson, O. 2001. *Nordanskogens vagabond. Lappugglan*. Supplement nr. 1.
- Stefansson, O. 2005. *Nordanskogens vagabond. Lappugglan*. Supplement nr. 2.
- Stefansson, O. 2009. *Nordanskogens vagabond. Lappugglan*. Supplement nr. 3.
- Stefansson, O. 2013. *Nordanskogens vagabond. Lappugglan*. Supplement nr. 4.

Forfatterens adresse: Trond Berg, NRK Natur, Serviceboks 2418 Elverum. E-post: trond.berg@nrk.no.

Denne rapporten siteres slik:

Berg, T. 2016. Lappuglehekkinger i Hedmark 1989-2015. Rapport. Fylkesmannen i Hedmark.

Appendiks – Totaloversikt over lappuglehekkinger i Hedmark

År	Kommune	Lokalitet	Reirtype	Mislykket	Unger	Alder F	Alder M	Vekt/ving hunn	Vekt/ving hann	Kommentar
1989	Trysil	T01hh	Hønsehauk		2	2K+	2K+			
2009	Sør-Odal	Sø01h	Hønsehauk		1	2K+	2K+			
2010	Elverum	E01mv	Musvåk		6	3K	5K+	1350 g/430 mm	880 g/410 mm	
2010	Elverum	E02hh	Hønsehauk		Min. 4	11K		???		Hunn merket som pull i Sverige i 1999.
2010	Elverum	E03mv	Musvåk		6	5K+		1200 g/435 mm		Reir raste ned i juli.
2011	Elverum	E02hh	Hønsehauk		3	2K	2K			Samme reir som i fjor. Ny hunn.
2011	Elverum	E04k	Kasse		2	2K	2K		920 g/431 mm	Hekking inni slaguglekasse. Hann radiomerket.
2011	Elverum	E05hh	Hønsehauk		Min. 5	5K+		1270 g/440 mm		
2011	Elverum	E06mv	Musvåk		4	2K	2K	1150 g/435 mm	940 g/415 mm	Hann merket som pull i Elverum i 2010. Hann radiomerket
2011	Elverum	E07hh	Hønsehauk		Min. 1	5K+		1440 g/455 mm		
2011	Elverum	E08b	Bakken	X						To hekkforsøk i samme grop.
2011	Elverum	E09b	Bakken	X						
2011	Elverum	E10hh	Hønsehauk		4	2K				
2011	Elverum	E11k	Kasse	X						Egg på tak av slaguglekasse.
2011	Elverum	E12kr	Kunstig		5	2K				
2011	Hedmark	S03hh	Hønsehauk	X						
2011	Løten	L01hh	Hønsehauk		5	2K				
2011	Stange	S01mv	Musvåk		Min. 4					
2011	Stange	S02kr	Kunstig		Min. 4					
2011	Trysil	T01mv	Musvåk		3	2K	2K			Hann merket som pull i Elverum 2010
2011	Åmot	Åm01kr	Kunstig		2	2K	2K	1320 g/445 mm*	940 g/428 mm	*Hunn funnet drept, hann radiomerket
2011	Åmot	Åm02kr	Kunstig	X						Hekking ødelagt, egg falt gjennom reirbunn.
2011	Åmot	Åm03hh	Hønsehauk		4	2K	2K			Hann sjekket fra foto RS, hunn sjekket fra foto RB
2011	Åsnes	Ås01k	Brett		6	2K	2K			Hunn merket som pull i Sverige i 2010.
2011	Åsnes	Ås02	Ukjent		Min. 3					Funnet etter utflyging
2011	Åsnes	Ås03mv	Musvåk		Min. 2	5K+		1360 g/437 mm		Reir rast ned mellom 28. og 31.mai.
2011	Åsnes	Ås04hh	Hønsehauk		Min. 6	5K+				Min seks unger observert etter utflyging.
2013	Elverum	E01mv	Musvåk		1	3K		1140 g/443 mm		To unger forsvunnet.
2013	Elverum	E02hh	Hønsehauk		2	14K		1120 g/431 mm		Kontroll hekket i samme reir 2010, født Siljan, Dalarna 1999
2013	Elverum	E04k	Brett		1	4K		1270 g/450 mm		Kontroll. Hekket på samme lokalitet 2011.
2013	Elverum	E05hh	Hønsehauk		2	4K	4K	1120 g/460 mm	930 g/413 mm	Hann radiomerket for andre gang
2013	Elverum	E07hh	Hønsehauk		2					
2013	Elverum	E10hh	Hønsehauk		Min. 1	5K+	5K+	1120 g/430 mm	890 g/417 mm	Hann radiomerket.
2013	Elverum	E13hh	Hønsehauk		2	4K	5K+	1130 g/442 mm		Hann aldersbestemt fra foto.
2013	Elverum	E14mv	Musvåk		3	5K+		1210 g/427 mm		
2013	Elverum	E15k	Brett		1	3K		1370 g/425 mm		
2013	Elverum	E16k	Brett		2	5K+		1150 g/444 mm		
2013	Elverum	E17k	Brett		3	4K		1170 g/430 mm		
2013	Elverum	E18k	Brett		1	7K+		1270 g/441 mm		Kontroll. Hekket i E05hh i 2011
2013	Elverum	E19hh	Hønsehauk		3	4K		1180 g/440 mm		

2013	Elverum	E20mv	Musvåk		2	3K		1180 g/422 mm		
2013	Elverum	E21hh	Hønsehauk		Min. 3	5K+		1140 g/447 mm		
2013	Elverum	E22kr	Kunstig		1	5K+		1180 g/440 mm		
2013	Elverum	E23hh	Hønsehauk		3	5K+		1140 g/452 mm		
2013	Elverum	E24mv	Musvåk		1	3K		1110 g/430 mm		
2013	Løten	L01hh	Hønsehauk			4K				
2013	Løten	L02hh	Hønsehauk	x						
2013	Løten	L03mv	Musvåk		2	5K+		1140 g		
2013	Ringsaker	R01	Ukjent		Min. 1					Funnet etter utflyng
2013	Trysil	T03kr	Kunstig							
2013	Trysil	T04k	Brett		2	3K		1190 g/430 mm		
2013	Våler	V01ra	Ravn		1	5K+	5K+	1150 g/450 mm		
2013	Våler	V02mv	Musvåk		2	5K+	5K+			Hann aldersbestemt fra foto.
2013	Åmot	Åm04k	Jakttårn	x						
2013	Åmot	Åm05mv	Musvåk		1					
2013	Åmot	Åm06mv	Musvåk		Min. 1	4K		1170 g/425 mm		
2013	Åmot	Åm07mv	Musvåk		Min. 1	5K+		1120 g/416 mm		
2014	Elverum	E01mv	Musvåk		3	4K		1155g / 445mm		
2014	Elverum	E02hh	Hønsehauk		3	16K		1150g / 450 mm		Kontroll hunn. Svensk kontr. for tredje gang.
2014	Elverum	E05hh	Hønsehauk		Min.1	4K		1090g / 432mm		Kontroll hunn. Hekket i E01mv i fjor.
2014	Elverum	E10hh	Hønsehauk		2	5K+		1230g		
2014	Elverum	E15k	Brett		4	6K+		1230g / 437mm	870g / 428mm	Hann radiomerket. Kontroll hunn. Hekket i E22kr i fjor
2014	Elverum	E20mv	Musvåk		3	6K+		1130g / 450mm		Kontroll hunn. Hunn gjenkjent som fjorårets fra E21hh pga irisskade
2014	Elverum	E21hh	Hønsehauk	x		3K+				Reir rast, eggeskall på bakken.
2014	Elverum	E22kr	Kunstig reir		3	5K???	5K+	1110g / 431mm	855g / 421 mm	
2014	Elverum	E25kr	Kunstig reir							
2014	Elverum	E26kr	Kunstig reir		4	5K+		433mm		
2014	Elverum	E27mv	Musvåk		3	5K		1210g / 455mm		Kontroll hunn. Hekket i E04k i fjor.
2014	Elverum	E28k	Brett		3	4K		1290g / 452mm		Kameraovervåket reir.
2014	Elverum	E29hh	Hønsehauk		Min. 2	4K		1200g / 448mm		
2014	Elverum	E30k	Brett		4	5K+	5K+	1480g / 455mm		Hunn satelittmerket
2014	Elverum	E31k	Brett		3	5K+	5K+	1230g / 446mm	955g / 447mm	
2014	Elverum	E32k	Brett		3	5K+		1390g / 440mm		Største ungen død og påspist
2014	Elverum	E33k	Brett		???	???		???		
2014	Elverum	E34k	Brett		???	???		???		
2014	Elverum	E35k	Brett		2	2K		1160g / 420mm		Kontroll hunn. Født i E18k. Kameraovervåket reir.
2014	Elverum	E36k	Brett		4	8K+		465 mm		Kontroll hunn. Hekket i E05hh i 2011, og i E18k i 2013. Kameraovervåket reir.
2014	Elverum	E37hh	Hønsehauk		Min 4	4K	5K+	1080g / 424 mm	800g / 415mm	Hann radiomerket
2014	Elverum	E38mv	Musvåk		Min. 2					Uthoppede unger merket
2014	Elverum	E39k	Brett		2					Hunn funnet død under reiret. To døde unger, to levende.
2014	Elverum	E40b	Bakken	x						Reir predatert av rev
2014	Elverum	E41hh	Hønsehauk							
2014	Elverum	E42k	Brett	x						Voksen fugl funnet død. Eggeskall

									på bakken.	
2014	Elverum	E43mv	Musvåk		Min. 3	4K		1080g	Oppdaget utfløyet kull.	
2014	Elverum	E44mv	Musvåk		3	5K+	5K+	1185g / 463mm	Oppdaget utfløyet kull.	
2014	Elverum	E45mv	Musvåk		???	???			Funnet etter uthopping, tiggung hørt.	
2014	Elverum	E46	Ukjent		3	5K+		1080g / 430mm	Funnet utflydd, bare en unge fanget.	
2014	Elverum	E47hh	Hønsehauk		Min. 2		5K+		Reir med gulpeboller funnet etter utflyging.	
2014	Grue	G01mv	Musvåk		3	4K+	2K	1230g		
2014	Grue	G02k	Kasse	x						
2014	Grue	G03mv	Musvåk		3	5K+	2K	1330g / 454mm	895g / 416mm	En død unge under nedrast reir, 3 funnet og merket.
2014	Løten	L03mv	Musvåk		4	6K+	5K+	1185g / 460mm		Kontroll hunn. Samme som i fjor.
2014	Nord-Odal	NO01mv	Musvåk		Min.3	5K+	3K+	1280g / 455mm		
2014	Ringsaker	R01hh	Hønsehauk		3	4K	5K?	1225g / 455mm	920g / 448mm	
2014	Ringsaker	R02	Ukjent							Par observert i juli. Div lyder.
2014	Stange	S03hh	Hønsehauk	x						
2014	Stange	S04k	Brett		4	5K+		1120g / 447mm		
2014	Stange	S05k	Brett		Min. 2	5K+		1300g / 456mm		
2014	Stange	S06k	Brett		3	6K+		1255g / 455mm		
2014	Stange	S07hh	Kunstig reir		Min. 2	5K+		1210g / 458mm		
2014	Stange	S08hh	Hønsehauk		2					
2014	Stange	S09kr	Kunstig reir		3	3K+	3K+			Besøkt under NOF årsmøte
2014	Stange	S10mv	Musvåk		3					Utflydd unge og hunn funnet RS
2014	Stange	S11kr	Hønsehauk		3					
2014	Stange	S12hh	Hønsehauk	x						
2014	Stange	S13mv	Musvåk		3	4K	5K+	1215g / 467mm		
2014	Våler	V02mv	Musvåk		Min. 2	6K+		1240g / 440mm		Kontroll hunn. Samme som i fjor.
2014	Våler	V03kr	Kunstig reir		Min. 3	6K+		1210g / 468mm		Kontroll hunn, samme som i ravnereir i 2013.
2014	Våler	V04k	Brett		Min. 1	5K+	5K+	1255g		Hunn satelittmerket.
2014	Våler	V05k	Brett		4	4K		1250g / 446mm		
2014	Våler	V06k	Brett		3	4K	3K+	1335g / 438mm		Kontroll hunn. Hekket i E24mv i 2013.
2014	Våler	V07b	Bakken	x						
2014	Åmot	Åm05mv	Musvåk		4	4K		1150g / 435mm		
2014	Åmot	Åm06mv	Musvåk		3					Svært passiv hunn ved reirbesøk
2014	Åmot	Åm08k	Brett	x	3	4K		1430 g / 431 mm		
2014	Åmot	Åm09k	Brett		3	4K		1440g / 449mm		En unge død under klekking
2014	Åmot	Åm10hh	Hønsehauk		4	4K		1190 g / 432 mm		
2014	Åmot	Åm11k	Brett		4	4K		1240g / 435mm		Kontroll hunn. Merket som pull i E10hh i 2011.
2014	Åmot	Åm12k	Brett	x		2K		1320g / 438mm		Kontroll hunn. Merket som pull i E16k i 2013.
2014	Åsnes	Ås05k	Brett		2	3K+	5K+	???		
2014	Åsnes	Ås06k	Brett	x						

Fylkesmannen i Hedmark

Statens hus, Parkgata 36 / p.b. 4034, 2306 Hamar
www.fylkesmannen.no/hedmark
e-post: fmhepost@fylkesmannen.no
tlf: 62 55 10 00 / faks: 62 55 10 31